

**ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС; СІМЕЙНЕ ПРАВО;
МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО**

УДК 347.347.122]:658.716-027.555] (477) "20"
DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2024.4.7>

БАТЕНЧУК М.М.

**ЕФЕКТИВНІСТЬ СПОСОБІВ ЗАХИСТУ ПРАВ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ
У ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЛЯХ**

**THE EFFECTIVENESS OF METHODS FOR PROTECTING BUSINESS ENTITIES'
RIGHTS IN PUBLIC PROCUREMENT**

Стаття присвячена дослідженню ефективності способів захисту прав суб'єктів господарювання, які застосовуються у сфері публічних закупівель. Розкриваються правові позиції Великої Палати Верховного Суду стосовно надання судами правової оцінки належності обраного зацікавленою особою способу захисту порушених прав. У роботі акцентується на важливих позиціях Великої Палати Верховного Суду про те, що, надаючи правову оцінку належності обраного зацікавленою особою способу захисту, судам належить зважати на його ефективність з точки зору статті 13 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод. Застосування конкретного способу захисту цивільного права залежить як від змісту права чи інтересу, за захистом якого звернулася особа, так і від характеру його порушення, невизнання або оспорювання. Такі право чи інтерес мають бути захищені судом у спосіб, який є ефективним, тобто таким, що відповідає змісту відповідного права чи інтересу, характеру його порушення, невизнання або оспорювання та спричиненим цими діями наслідкам.

Наголошено на важливості правильного визначення саме ефективного способу захисту порушеного, невизнаного чи оспорюваного права, адже від цього залежить найшвидше відновлення прав суб'єкта господарювання.

У роботі зроблено висновок про те, що поряд зі зверненням до судових органів ефективним способом захисту прав суб'єктів господарювання є звернення до державних органів, які уповноважені розглядати скарги з метою неупередженого та ефективного захисту прав та законних інтересів осіб, пов'язаних з участю у процедурах публічних закупівель, зокрема до Антимонопольного комітету України, адже перевагами цього спеціального способу захисту є оперативний розгляд скарг, вагомі забезпечувальні заходи під час розгляду скарг, які полягають в тому, що після оприлюднення в електронній системі закупівель скарги електронна система закупівель автоматично зупиняє початок електронного аукціону, не розкривається інформація, зазначена в тендерній пропозиції, у тому числі інформація про ціну тендерної пропозиції, не оприлюднюються рішення замовника про відміну відкритих торгів, договір про закупівлю і звіт про результати проведення закупівлі з використанням електронної системи закупівель. Також, Замовнику забороняється вчиняти будь-які дії та приймати будь-які рішення щодо процедури закупівлі, у тому числі приймати рішення про відміну відкритих торгів, укладення договору про закупівлю, крім дій, спрямованих на усунення порушень, зазначених у скарзі, розгляд скарги зупиняє перебіг строків, установлених Законом України «Про публічні закупівлі» та Особливостями здійснення публічних закупівель товарів, робіт

і послуг для замовників, передбачених Законом України «Про публічні закупівлі», на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 2022 р. № 1178. Тому, на етапі проведення тендеру це є гарантією для суб'єктів господарювання на справедливий розгляд та відновлення прав, у випадку їх порушення.

Ключові слова: система закупівель Prozorro, публічна закупівля, відкриті торги з особливостями, оскарження процедури закупівлі, воєнний стан.

The article examines the effectiveness of methods for protecting business entities' rights in public procurement. It analyzes the legal positions of the Supreme Court's Grand Chamber regarding courts' legal assessment of protection methods chosen by interested parties for their violated rights. The work emphasizes the Grand Chamber's important position that courts, when assessing the appropriateness of a chosen protection method, should consider its effectiveness in light of Article 13 of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. The application of a specific civil law protection method depends on both the content of the right or interest for which the person has applied and the nature of its violation, non-recognition, or challenge. The court must protect such rights or interests effectively, ensuring the protection corresponds to the content of the relevant right or interest, the nature of its violation, non-recognition or challenge, and the consequences caused by these actions.

The article emphasizes the importance of correctly determining the most effective method of protecting violated, unrecognized, or disputed rights, as this affects how quickly a business entity's rights can be restored.

The paper concludes that, alongside court applications, an effective way to protect business entities' rights is to appeal to authorized state bodies, particularly the Antimonopoly Committee of Ukraine, for impartial and effective protection of rights and legitimate interests related to public procurement procedures. The advantages of this special protection method include prompt complaint handling and significant security measures during the complaint review process. These measures include automatic suspension of electronic auctions upon complaint publication, non-disclosure of tender offer information (including pricing), and prevention of procurement contract publication. The customer is prohibited from taking procurement-related actions or decisions, except those addressing violations specified in the complaint. The complaint review process suspends terms established by both the Law of Ukraine "On Public Procurement" and the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 1178 (dated October 12, 2022) regarding procurement peculiarities during martial law and within 90 days of its termination. Thus, at the tender stage, this provides business entities with a guarantee of fair consideration and rights restoration in case of violations.

Key words: procurement system Prozorro, public procurement, open tenders with special features, appeal of the procurement procedure, martial law.

Вступ. Сьогодні в Україні велика кількість договорів про закупівлю товарів, робіт та послуг укладається через систему Prozorro за результатами проведення конкурентного відбору учасників за процедурами закупівлі відкритих торгів, торгів з обмеженою участю та конкурентного діалогу. Проте, в процесі проведення конкурентної процедури закупівлі (тендеру) дуже часто виникають спори між Замовником і Учасником (учасниками), які стають предметом оскарження до відповідних уповноважених органів та суду.

Неефективний спосіб захисту порушеного права створює атмосферу відсутності правової визначеності для судів, розгубленості для позивачів та може призвести у майбутньому до прийняття ЄСПЛ рішень щодо порушення Україною статті 6 Конвенції [1].

У науковій літературі, зокрема Сергій Стасюк досліджував проблемні питання ефективності способів захисту порушеного права в господарському судочинстві [1]. Проблеми визначення ефективних способів захисту цивільних прав знайшли своє відображення у праці Колісник О.В. [16] Співвідношення судових та позасудових способів захисту цивільних прав досліджувала Діденко Л.В. [15]. Однак, вивчення досвіду застосування способів захисту прав у публічних закупівлях поки що не стало предметом дослідження вченими-юристами.

Виходячи з наведеного вище, дослідження застосування суб'єктами господарювання ефективних способів захисту прав у публічних закупівлях є актуальним як в теоретичному, так і в практично-прикладному контексті.

Постановка завдання. Метою статті є вивчення досвіду та узагальнення практики застосування способів захисту прав у публічних закупівлях.

Результати дослідження. Держава забезпечує захист прав і законних інтересів суб'єктів господарювання. Кожний суб'єкт господарювання має право на захист своїх прав і законних інтересів. Права та законні інтереси зазначених суб'єктів захищаються шляхом: визнання наявності або відсутності прав; визнання повністю або частково недійсними актів органів державної влади та органів місцевого самоврядування, актів інших суб'єктів, що суперечать законодавству, ущемлюють права та законні інтереси суб'єкта господарювання або споживачів; визнання недійсними господарських угод з підстав, передбачених законом; відновлення становища, яке існувало до порушення прав та законних інтересів суб'єктів господарювання; припинення дій, що порушують право або створюють загрозу його порушення; присудження до виконання обов'язку в натурі; відшкодування збитків; застосування штрафних санкцій; застосування оперативно-господарських санкцій; застосування адміністративно-господарських санкцій; установлення, зміни і припинення господарських правовідносин; іншими способами, передбаченими законом (ст. 2 ГК) [2]. Також, способи захисту передбачені у ст. 16 ЦК [3].

Зазначені способи захисту прав реалізуються шляхом звернення до суду (загальний) та в порядку звернення до уповноважених державних органів (спеціальний).

Відповідно до ст. 13 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, «кожен, чий права та свободи, визнані в цій Конвенції, було порушено, має право на ефективний засіб правового захисту в національному органі, навіть, якщо таке порушення було вчинено особами, які здійснювали свої офіційні повноваження» [4].

Важливим є правильно визначити саме ефективний спосіб захисту порушеного, невизнаного чи оспорюваного права, адже від цього залежить найшвидше його відновлення.

У Постанові Великої Палати Верховного суду у справі № 905/1926/16 від 11 вересня 2018 року позиція Великої палати ВСУ є наступною (п. 39): «Надаючи правову оцінку належності обраного зацікавленою особою способу захисту, судам належить зважати і на його ефективність з точки зору статті 13 Конвенції. Так, у рішенні від 15 листопада 1996 року у справі «Чахал проти Об'єднаного Королівства» Європейський суд з прав людини зазначив, що згадана норма гарантує на національному рівні ефективні правові засоби для здійснення прав і свобод, що передбачаються Конвенцією, незалежно від того, яким чином вони виражені в правовій системі тієї чи іншої країни. Суть цієї статті зводиться до вимоги надати людині такі міри правового захисту на національному рівні, що дозволили б компетентному державному органу розглядати по суті скарги на порушення положень Конвенції й надавати відповідний судовий захист, хоча держава – учасники Конвенції мають деяку свободу розсуду щодо того, яким чином вони забезпечують при цьому виконання своїх зобов'язань. Крім того, Європейський суд указав на те, що за деяких обставин вимоги статті 13 Конвенції можуть забезпечуватися всією сукупністю засобів, що передбачаються національним правом» [5].

Велика Палата Верховного Суду неодноразово звертала увагу на те, що застосування конкретного способу захисту цивільного права залежить як від змісту права чи інтересу, за захистом якого звернулася особа, так і від характеру його порушення, невизнання або оспорювання. Такі право чи інтерес мають бути захищені судом у спосіб, який є ефективним, тобто таким, що відповідає змісту відповідного права чи інтересу, характеру його порушення, невизнання або оспорювання та спричиненим цими діями наслідкам. Такі висновки сформульовані, зокрема, в постановках Великої Палати Верховного Суду від 05.06.2018 у справі № 338/180/17 (п. 57) [6], від 11.09.2018 у справі № 905/1926/16 (п.40) [5].

У Постанові від 08.02.2022р. у справі № 209/3085/20 Велика Палата Верховного Суду вказала, що коли особа звернулася до суду за захистом її порушеного, невизнаного чи оспорюваного права або інтересу, а суд позов задовольнив, виконання його рішення має настільки, наскільки це можливо, відновити стан позивача, який існував до порушення його права та інтересу, чи не допустити таке порушення [7].

Судове рішення не повинне породжувати стан невизначеності у відносинах позивача з відповідачем і вимагати від них подальшого вчинення узгоджених дій для вичерпання конфлікту. Крім того, спосіб захисту права або інтересу повинен бути таким, щоб у позивача не виникала необхідність повторного звернення до суду [8].

Вказана вище правозастосовча практика знайшла своє відображення при розгляді спорів у публічних закупівлях. Так, прикладом застосування судами Правових позицій Великої Палати Верховного Суду є розгляд господарським судом Львівської області справи (№ 914/999/24) за позовом фізичної особи-підприємця (Учасник № 1) до комунального некомерційного підприємства (Замовник) про визнання протиправним і скасування рішення уповноваженої особи замовника про відхилення тендерної пропозиції Учасника № 1 [9].

Комунальним некомерційним підприємством було оголошено тендерну процедуру закупівлі послуг з поточного ремонту приміщень [10]. Тендерні пропозиції на вказану закупівлю подали сім учасників. Після проведення аукціону, електронною системою закупівель Prozorro було допущено до оцінки тендерну пропозицію Учасника № 1, ціна якої за результатами аукціону була найнижчою. Під час оцінки та розгляду тендерної пропозиції, Замовником були виявлені невідповідності в документах Учасника № 1. Відповідно до п.43 Особливостей здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для замовників, передбачених Законом України «Про публічні закупівлі», на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування, затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 12.10.2022 № 1178 встановлено: «Якщо замовником під час розгляду тендерної пропозиції учасника процедури закупівлі виявлено невідповідності в інформації та/або документах, що подані учасником процедури закупівлі у тендерній пропозиції та/або подання яких передбачалося тендерною документацією, він розміщує у строк, який не може бути меншим, ніж два робочі дні до закінчення строку розгляду тендерних пропозицій, повідомлення з вимогою про усунення таких невідповідностей в електронній системі закупівель. Під невідповідністю в інформації та/або документах, що подані учасником процедури закупівлі у складі тендерної пропозиції та/або подання яких вимагається тендерною документацією, розуміється у тому числі відсутність у складі тендерної пропозиції інформації та/або документів, подання яких передбачається тендерною документацією (крім випадків відсутності забезпечення тендерної пропозиції, якщо таке забезпечення вимагалось замовником, та/або відсутності інформації (та/або документів) про технічні та якісні характеристики предмета закупівлі, що пропонується учасником процедури в його тендерній пропозиції)» [12].

Відповідно до ст.26 Закону України «Про публічні закупівлі», учасник процедури закупівлі виправляє невідповідності в інформації та/або документах, що подані ним у своїй тендерній пропозиції, виявлені замовником після розкриття тендерних пропозицій, шляхом завантаження через електронну систему закупівель уточнених або нових документів в електронній системі закупівель протягом 24 годин з моменту розміщення замовником в електронній системі закупівель повідомлення з вимогою про усунення таких невідповідностей. Замовник розглядає подані тендерні пропозиції з урахуванням виправлення або невиправлення учасниками виявлених невідповідностей [11]. Проте, Учасником № 1 не було виконано вимогу Замовника в повному обсязі, а тому уповноваженою особою Замовника було прийнято рішення про відхилення тендерної пропозиції цього учасника публічної закупівлі.

В процесі розгляду документів тендерної пропозиції наступного Учасника № 2, Замовником також були виявлені невідповідності в документах та надано вимогу про їх усунення протягом 24 годин. Учасником № 2 було виправлено виявлені невідповідності, після чого Замовником було прийнято рішення про визнання Учасника № 2 переможцем вказаної процедури закупівлі та укладено договір про закупівлю послуг.

Варто зазначити, що у даній процедурі закупівлі [10] по суті, одночасно з розглядом справи господарським судом був розпочатий моніторинг закупівлі органом державного фінансового контролю – Державною аудиторською службою України, предметом дослідження якої були питання щодо відповідності вимог тендерної документації вимогам Закону України «Про публічні закупівлі» та Постанові Кабінету Міністрів України від 12.10.2022 № 1178 «Про затвердження особливостей здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для замовників, передбачених Законом України «Про публічні закупівлі», на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування», розгляду тендерних пропозицій учасників публічної закупівлі. Під час моніторингу було проаналізовано: річний план комунального некомерційного підприємства на 2024 рік; оголошення про проведення процедури закупівлі; тендерну документацію, затверджену рішенням уповноваженої особи; тендерні пропозиції Учасника № 1 та Учасника № 2; протоколи щодо прийняття рішень уповноваженою особою; повідомлення про намір укласти договір, оприлюднене в електронній системі закупівель. За результатами аналізу визначення предмета закупівлі,

відображення закупівлі у річному плані, оприлюднення інформації щодо зазначеної закупівлі, відповідності вимог тендерної документації вимогам Закону та Особливостям, розгляду тендерних пропозицій – порушень не встановлено [10].

Господарський суд, розглянувши справу за позовом Учасника № 1, відмовив йому у задоволенні позову у зв'язку з тим, що позивачем було обрано неефективний спосіб захисту прав. В процесі розгляду справи судом було встановлено, що за результатами проведення процедури закупівлі UA-2024-03-20-010771-а було укладено договір про закупівлю послуг з поточного ремонту.

Господарський суд Львівської області, з огляду на висновок Великої Палати Верховного Суду про те, що якщо публічна закупівля завершується оформленням відповідного господарського договору, то оскаржити можна такий договір, прийшов до висновку, що позовна вимога про визнання протиправним та скасування рішення уповноваженої особи відповідача, що оформлене протоколом, не є ефективним способом захисту, а саме рішення в процедурі закупівлі є таким, що вичерпало дію фактом його виконання (укладенням договору) [9]. Подібні висновки викладено у Постанові об'єднаної палати Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 26.05.2023 у справі № 905/77/21 [13].

Суд констатував, що порушення законодавства при укладенні договору про закупівлю є підставою для визнання його недійсним, відповідно до норм Цивільного кодексу України, за винятком випадків, визначених у ст.43 Закону України «Про публічні закупівлі». При цьому підставою визнання такого договору недійсним є, зокрема, порушення передбачених законодавством правил проведення торгів [9].

Отже, позивачем шляхом заявлення позовної вимоги про визнання протиправним та скасування рішення уповноваженої особи відповідача, що оформлене протоколом, було обрано неефективний спосіб захисту, який не забезпечить поновлення порушених прав, за захистом яких він звернувся до суду. Обрання неефективного способу захисту своїх прав є самостійною підставою для відмови в позові. Подібний правовий висновок викладений у постановках Великої Палати Верховного Суду від 02.08.2023 у справі № 924/1288/21 та від 15.09.2022 у справі № 910/12525/20 (провадження № 12-61гс21, пункт 148). З урахуванням викладеного, позовна вимога про визнання протиправним та скасування рішення уповноваженої особи відповідача, що оформлене протоколом про відхилення тендерної пропозиції позивача, задоволенню не підлягає. Оскільки обраний позивачем спосіб захисту є неефективним та не призведе до відновлення прав, в разі їх порушення іншою особою, то це є самостійною підставою для відмови у позові без надання оцінки підставності заявлених позовних вимог [9].

Юрисдикційний позасудовий порядок захисту цивільних прав здійснюється уповноваженими органами державної влади. До юрисдикційного позасудового порядку можна вдатися, якщо суб'єктивне цивільне право було порушене державним органом або органом місцевого самоврядування, які виступають як представники публічної влади, а також особою, яка перебуває з потерпілим у рівноправних відносинах [13].

Що ж стосується оскарження публічних закупівель до уповноважених державних органів, то саме таким державним органом є, зокрема Антимонопольний комітет України. Антимонопольний комітет України, як орган оскарження, з метою неупередженого та ефективного захисту прав і законних інтересів осіб, пов'язаних з участю у процедурах закупівлі, утворює Комісію (комісії) з розгляду скарг про порушення законодавства у сфері публічних закупівель та здійснює інші повноваження, визначені Законом України «Про публічні закупівлі» та Законом України «Про Антимонопольний комітет України» [14]. Рішення Комісії з розгляду скарг про порушення законодавства у сфері публічних закупівель ухвалюються від імені Антимонопольного комітету України.

Орган оскарження за результатами розгляду скарги приймає обгрунтоване рішення, в якому зазначаються: 1) висновок органу оскарження про наявність або відсутність порушення процедури закупівлі; 2) висновок органу оскарження про задоволення скарги повністю чи частково або про відмову в її задоволенні; 3) підстави та обгрунтування прийняття рішення; 4) у разі якщо скаргу задоволено повністю або частково – зобов'язання усунення замовником порушення процедури закупівлі та/або відновлення процедури закупівлі з моменту попереднього законного рішення чи правомірної дії замовника [11].

Важливо наголосити, що до Комісії АМКУ учасники процедур публічних закупівель вправі оскаржувати як умови тендерної документації, які можуть бути дискримінаційними, так і усі рішення Замовника, які приймаються в процесі проведення тендеру.

Рішення органу оскарження набирають чинності з дня їх прийняття та є обов'язковими для виконання замовниками, особами, яких вони стосуються. Якщо рішення органу оскарження, прийняте за результатами розгляду органу оскарження, не було оскаржене до суду, таке рішення має бути виконано не пізніше 30 днів з дня його прийняття органом оскарження [11].

Висновки. На нашу думку, при обранні суб'єктами господарювання способів захисту прав у публічних закупівлях, поряд зі зверненням до суду ефективним способом захисту цих прав є звернення до спеціально уповноважених державних органів. Цей спосіб захисту має вагомі забезпечувальні заходи в системі гарантування права на справедливий розгляд скарги зокрема, до Комісії АМКУ якими є норми Закону України «Про публічні закупівлі» які визначають, що «Після оприлюднення в електронній системі закупівель скарги електронна система закупівель автоматично зупиняє початок електронного аукціону (якщо відкриті торги проводяться із застосуванням електронного аукціону)/не розкриває інформацію, зазначену в тендерній пропозиції (тендерних пропозиціях), у тому числі інформацію про ціну/приведену ціну тендерної пропозиції (тендерних пропозицій) (якщо відкриті торги проводяться без застосування електронного аукціону) та не оприлюднює рішення замовника про відміну відкритих торгів, договір про закупівлю і звіт про результати проведення закупівлі з використанням електронної системи закупівель. Також, Замовнику забороняється вчиняти будь-які дії та приймати будь-які рішення щодо процедури закупівлі, у тому числі приймати рішення про відміну відкритих торгів, укладення договору про закупівлю, крім дій, спрямованих на усунення порушень, зазначених у скарзі. Розгляд скарги зупиняє перебіг строків, установлених частиною 10 статті 29 Закону і абзацом четвертим пункту 49 Особливостей [12]. Перебіг зазначених строків продовжується з дня, наступного за днем прийняття рішення органом оскарження за результатами розгляду скарги, рішення про припинення розгляду скарги або рішення про залишення скарги без розгляду». [11].

Перевагою цього спеціального способу захисту є швидкість розгляду скарг, адже строк розгляду скарги органом оскарження становить сім робочих днів з дати прийняття скарги до розгляду, який може бути аргументовано продовжено органом оскарження до 12 робочих днів. Також, замовники, учасники процедури закупівлі, контролюючі органи, Уповноважений орган, інші особи протягом двох робочих днів з дня отримання запиту органу оскарження, але не пізніше дня, що передує дню розгляду скарги, повинні подати до органу оскарження шляхом оприлюднення в електронній системі закупівель відповідні інформацію, документи та матеріали щодо проведення відкритих торгів.

Безумовно, судовий захист є однією з найважливіших гарантій захисту прав суб'єктів господарювання – учасників процедур публічних закупівель. Проте, беручи до уваги наведені вище забезпечувальні заходи, які застосовуються в процесі розгляду скарги, зокрема Антимонопольним комітетом України – застосування суб'єктами господарювання спеціальних способів захисту прав дозволяє на етапі проведення тендеру відновити стан скажника – учасника конкурентної процедури закупівлі, який існував до порушення його права та інтересу, чи не допустити таке порушення.

Список використаних джерел:

1. Сергій Стасюк: Проблемні питання ефективності способів захисту порушеного права в господарському судочинстві. URL: <https://sud.ua/uk/news/blog/281622-sergiy-stasyuk-problemni-pitannya-efektivnosti-sposobiv-zakhistu-porushenogo-prava-v-gospodarskomu-sudochinstvi>
2. Господарський кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 року № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
3. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
4. Європейська Конвенція з прав людини. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
5. Постанова Великої Палати Верховного суду у справі № 905/1926/16 від 11 вересня 2018 року. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/76596894>
6. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 05.06.2018 у справі № 338/180/17 (п.57) URL: https://verdictum.ligazakon.net/document/74963905?utm_source=biz.ligazakon.net&utm_med=
7. Постанова Великої Палати Верховного Суду у справі 209/3085/20 від 08.02.2022. URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/105325146>
8. Постанова Великої Палати Верховного Суду у справі № 522/1528/15-ц від 26.01.2021. URL: https://verdictum.ligazakon.net/document/95509407?utm_source=jurliga.ligazakon.ua&utm_medium=news&utm_content=jl03

9. Господарський суд Львівської області. Рішення у справі № 914/999/24 від 22.07.2024. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120625440>

10. Закупівля UA-2024-03-20-010771-a. URL: <https://prozorro.gov.ua/tender/UA-2024-03-20-010771-a>

11. Про публічні закупівлі: Закон України від 25 грудня 2015 року № 922-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text>

12. Про затвердження особливостей здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для замовників, передбачених Законом України «Про публічні закупівлі», на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування : Постанова Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 2022 р. № 1178. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1178-2022-%D0%BF#Text>

13. Постанова Великої Палати Верховного Суду у справі № 905/77/21 від 26.05.2023. URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/111384659>

14. Про Антимонопольний комітет України : Закон України від 26 листопада 1993 року № 3659-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3659-12#Text>

15. Діденко Л.В. Співвідношення судових та позасудових способів захисту цивільних прав. *Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки*. 2020. № 3. С. 44–49.

16. Колісник О.В. Проблеми визначення ефективних способів захисту цивільних прав *Юридичний науковий електронний журнал* 2023. № 10. С. 95–97.

УДК 347.91:349.412

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2024.4.8>

СТРЕЛЬНИК В. В.

ЗЕМЕЛЬНО-МАЙНОВІ ПРАВА ТА ЗАКОННІ ІНТЕРЕСИ УЧАСНИКІВ ЗЕМЕЛЬНО-ОРЕНДНИХ ПРАВОВІДНОСИН І ЇХ СУДОВИЙ ЗАХИСТ

LAND-PROPERTY RIGHTS AND LEGAL INTERESTS OF PARTICIPANTS IN LAND-LEASE RELATIONS AND THEIR LEGAL PROTECTION

В статті досліджуються особливості земельно-майнових відносин, які мають місце у сфері оренди земель сільськогосподарського призначення. При цьому автор звертає увагу на комплексне правове регулювання орендних відносин, які носять міжгалузевий характер, оскільки питання оренди землі має своє закріплення як в земельному, так і в цивільному праві, а при наявності спірних відносин, такі питання урегульовуються і нормами самого договору оренди земель сільськогосподарського призначення, які в такому разі носять локальний характер. Розгляд та дослідження земельно-майнових спорів, а відтак і їх обґрунтування, має місце в судах загальної чи адміністративної юстиції на основі норм Цивільного процесуального кодексу України та Кодексу адміністративного судочинства України.

Крім того в роботі проведено короткий аналіз конституційного законодавства, що стосується правового статусу землі в різні періоди розвитку нашої держави.

Містить робота і статистичні дані щодо орендованих площ та річної орендної плати в Україні на першому етапі земельно-правової реформи та розвитку фермерських господарств та земельних холдингів. При цьому в роботі аналізується Закон України «Про оренду землі» та досліджуються орендні відносини з теоретичної точки зору науковцями нашої держави. Звертається увага на одну з істотних договірних умов, якою є строки в орендних відносинах. Проводиться порівняння мінімальних договірних строків у сфері дії договорів оренди землі сільськогоспо-